

ТОШКЕНТ ХАКИКАТИ

РЎЗНОМА 1928 ИИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

Вилоят ижтимоий-сиёсий рўзномаси

1991 йил 16 ноябрь • шанба

№ 222 (10.218). Баҳоси 10 тийин.

КОНФЕРЕНЦИЯНИНГ ИККИНЧИ БОСҚИЧИ ЎТКАЗИЛДИ

Кеча Ўзбекистон Халқ-Демократик партияси Тошкент вилоят ташкилоти Татъис конференциясининг иккинчи босқичи бўлиб ўтди. Конференцияда ЎзХДП вилоят Кенгаши ва тафтиш комиссияси сайланди. Сўнг ижроия бюро аъзолари ва котиблар сайловлари ўтказилди.

Тошкент вилоят ижроия қўмитасининг раиси Э. Рўзиев бир овоздан ЎзХДП Тошкент вилоят Кенгаши биринчи котиби ва ижроия бюро аъзоси қилиб сайланди. Халқ депутатлари Ангреш шаҳар Кенгаши раиси бўлиб ишлаб келган У. Турғунов иккинчи котиб ва ижроия бюроси аъзоси, Ўзбекистон Компартияси Тошкент вилоят қўмитасининг собиқ котиби Ш. Жалилов ва шу қўмитанинг собиқ масъул ходими Н. Жданов ўртоқлар котиб ва ижроия бюроси аъзолари этиб сайландилар. Ю. Антипин, Д. Жаҳонгирова, М. Исмоилова, Т. Мирёқубов, И. Урунов, Б. Фозилов, С. Юсупов ўртоқлар эса вилоят Кенгаши ижроия бюросининг аъзолигига сайландилар.

Тафтиш комиссиясининг йиғилишида ана шу комиссиянинг раиси қилиб М. Еқубов сайланди.

Конференцияда Ўзбекистон Халқ-Демократик партияси Марказий Кенгашининг иккинчи котиби А. Носиров қатнашди.

УН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ САККИЗИНЧИ СЕССИЯСИНинг ОЧИЛИШИ Тўғрисида

Ун иккинчи чакриқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг саккизинчи сессияси 1991 йил 18 ноябрь

куни соат 10 да Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг мажлислар залида очилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари 17 ноябрь куни эрталаб соат 9 дан 19

гача Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши мажлислар залининг фойесига рўйхатга олинди.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ГУРУХЛАРИ ВАКИЛЛАРИ КЕНГАШИНинг ҚАТНАШЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон Республикаси Халқ депутатлари гуруҳлари вакиллари кенгаши эртага, 17 ноябрь куни соат

11 да Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг кичик мажлислар залида бўлади.

ҚУВУР КЎПАЯДИ

Бекободдаги Ўзбекистон металлургия заводи халқ хўжалиги учун қувурлар ишлаб чиқара бошлаганига ўн ой бўлди. Шу вақт ичида корхона 3 минг тоннадан сал кўпроқ маҳсулот тайёрлади. Аслида бу бир ойлик норма, холос.

Хўш, корхона тўла қувур билан ишламаётганлигининг боиси нимада?

Гап шундаки, «Вторчермет» шартнома бўйича металл юборишда узлишларга йўл қўйди. Натичада

маълум вақт иш тўхтаб қолди. Тўғри, кейинги ойларида цех бир маромда ишлаб боради. Қувурсозлар жорий йилнинг қолган икки ойида 6 минг тонна, жами 9 минг тонна қувур ишлаб чиқаришни мўлжаллашапти. Корхона маъмурияти келгуси йилда лойиҳа қуввати ҳажмида ишлаб, йилга 30 минг тонна металл қувур чиқариш юзасидан чоралар кўрмоқда.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН БИЛАН МОЛДОВА ХУКУМАТЛАРИ ЎРТАСИДА ТУЗИЛГАН БИТИМ ИМЗОЛАНДИ

Тошкентда 14 ноябрь куни Ўзбекистон Республикаси билан Молдова Республикаси ҳукуматлари ўртасида 1992 йилда савдо-иқтисодий ҳамкорлик қондалари тўғрисида тузилган битим имзоланди.

Хужжат ўзаро маҳсулот

етказиб беришни шу йилги даражада сақлаб туришни кўзда тутди. Бунда қабул қилинган мажбуриятларнинг бажарилишини иккала томон назорат қилиб боради.

Битимни: Ўзбекистон ҳукумати номидан — Ўзбекистон Республикаси Президент-

ти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари К. Ҳаққулов, Молдова ҳукумати номидан — республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари А. Сангели имзоладилар.

Журналистлар билан суҳбатда улар битимнинг имзоланиши республикалар ўртасидаги алоқаларни йўлга қўйишга доир муҳим қадам эканлигини айтдилар. (ЎзТАГ).

Ўзбекистон Республикаси ҳукумати билан Молдова Республикаси ҳукумати ўртасида 1992 йилда савдо-иқтисодий ҳамкорлик принциплари тўғрисида БИТИМ

Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ва Молдова республикаси ҳукумати, кейинги ўринларда «томонлар» деб аталади, савдо-иқтисодий алоқаларни ривожлантиришдан, ҳар иккала республика хўжалик субъектлари ўртасида бозор муносабатлари учун қулай шартшароитлар яратишдан ўзаро манфаатдорликка асосланиб, қуйидагилар тўғрисида келишиб олдилар:

1-МОДДА

Республикаларнинг ўзаро савдо-иқтисодий муносабатларини тенг ҳуқуқли шериклик, ўзаро фойдали ва маҳсулотларни муқобил айирбошлаш асосида амалга оширадиган ҳамда бир-бирларига иқтисодий зарар етказадиган хатти-ҳаракатлар қилмайдилар.

2-МОДДА

1992 йил учун шартномалар тузишда 1990 йилда вужудга келган республикалараро маҳсулот ва товарлар етказиб бериш лимитлари ҳажмлари асос учун қабул қилинади.

1 ва 2-иловаларга мувофиқ маҳсулотлар ва товарларнинг энг муҳим турларини етказиб беришни бошқа-

риб бориш ва назорат қилиш ҳукуматлар даражасида амалга оширилади.

Муҳим турлар рўйхатига кирмаган маҳсулотларни ўзаро етказиб бериш учун шартномалар тузиш устидан тегишли бошқарув органлари орқали назорат ўрнатилади.

Маҳсулотларни ўзаро етказиб беришнинг вужудга келган ҳажмларини, айниқса тармоқ ичида ва тармоқлараро кооперация алоқаларини сақлаб қолишда хўжалик субъектларига ёрдам кўрсатилади ҳамда корхоналар томонидан ўрнатилган бевосита хўжалик алоқаларини чеклаш жорий қилинмайди.

3-МОДДА

Мазкур битимнинг 1 ва 2-иловаларида назарда тутилган ўзаро маҳсулот етказиб бериш юзасидан хўжалик шартномалари тузиш 1991 йил 10 декабр гача амалга оширилади.

4-МОДДА

Нарх-наво белгилаш соҳасида ягона сиёсат ўтказилади ва ўзаро ҳисоб-китобларда тегишли нархларни бошқариш бўйича биргаликда қарорлар қабул қилинади ҳамда ҳар иккала

республика корхоналари ва ташкилотларига маҳсулотлар (ишлар, хизматлар) белгиланган ва шартнома нархлари бўйича етказиб берилади.

5-МОДДА

Томонлар маҳсулотларни ўзаро етказиб беришни таъминлаш учун зарур чоралар кўришга, давлат статистика органлари орқали маҳсулотлар етказиб беришнинг қандай бораётганлиги тўғрисида ҳар кварталда ҳисоб-китоб юритишни ташкил этишга ва ўзаро ахборот айирбошлашга, маҳсулот етказиб берувчиларнинг манфаатдорлиги ва жавобгарлигини ошириш мақсадида иқтисодий раббатлар ва жазоларни қўллашга келишиб олдилар.

6-МОДДА

Томонлар ҳар иккала республиканинг корхоналари, ташкилотлари ва фуқароларига тегишли транспорт воситаларининг ўз ҳудудларидан ўтишининг мавжуд тартибини сақлаб қолиш тўғрисида келишдилар. Томонларнинг ташаббусига кўра юк ташини ва уни олиб ўтиш, шу жумладан, тран-

(Давоми 3-бетда).

СУРАТДА: битимни имзолаш пайти.

В. МИЛЕНЬКИЙ (ЎзТАГ) олган сурат.

• Долзарб мавзуда суҳбат

— **Малик ака, қадрият тушунчаси асосида нималарни аниқлаш мумкин?**

— Бу тушунчанинг қамрови ниҳоятда кенг бўлиб, тарихи ҳам инсоният пайдо бўлгандан бошланган. Инсон тил, тафаккур билангина эмас, балки ўз қадриятлари, уларни қадрлаш ва авлодларга мерос қилиб қолдириш билан бошқа мавжудотлардан фарқланади. Ўз қадриятини англамаган, уни асраб-авайлай олмаган киши манқуртдир. Хўш, ҚАДРИЯТ ўзи нима? У инсонларнинг ўзаро алоқаси, меҳнат муносабатларидан келиб чиқадиган одатлар, удувлардир. Булар жамланиб, халқнинг доимий ривожланиб борувчи анъанасига айланади. Халқнинг қадр-қиммати, миллийлиги, донишмандлиги унинг урф-одатларида аниқса, билинади. Туркий халқларнинг бош-оёқ ақлидрок, фозиллик, зукколик, фасоҳатлилик асосида қурилган удувлари, одатлари ёки бир сўз билан айтганда анъаналари унинг аждоқларидан қолган буюк мероси, ўтмишдан суяк суриб келган табаррук одобномаси мажмуидир. Демак, анъаналар халқнинг бамсоли жонли дарслигидир. Уни ўрганмаган, ундаги ибратли йўл-йўриққа амал қилмаган кишининг ҳолига вой. Халқимизнинг маънавий анъаналари фақат унинг ўз заминидagina эмас, балки қўшни туркий, қолаверса, Шарқ халқлари билан биродарликда яратилган. Англашиладики, булар ҳам ўз характери билан шарқонадир. Жуда кўп удувлардан айримларини аниқ мисолларда кўриб ўтайлик. Масалан, тўрт унсур тушунчаси мавжуд. Шулардан бири сув ҳақидаги тушунчани олайлик. Сув Шарқда жуда муқаддас ҳисобланган. Шу боисдан у билан боғлиқ бир қатор маросимлар вужудга келган: «сув хотин», ёмғир ёғдириш, булоқ кўзини очиш ва ҳоказо. Халқнинг таъкидлашича, инсон туғилгандан то сўнгги йўлгача сув унга ҳамроҳ. Зеро, одам дунёга келганда у то пок сувга олинмагунча исқалмайди, ўпилмайди. У кўз юмгач ҳам ювиб, таралиб тупроққа қўйилади. Бу оралиқда яъни, тирикликда сув ҳаёт бахш этади. Борлиқ мавжудотни яшатиб, нознеъмат етказиши, тазалигини таъминлайди.

Ҳазрати Хизр номи билан машҳур авлиё тўғрисидаги афсоналарни эсланг. Бу ном доимо сувга бориб тақалади. Авлиё одамлар сувсизликдан қийналган жойда пайдо бўлиб, сув чиқаришга кўмаклашади, хасасини судраб ўтган жойда ариғу, анҳору дарёлар ву-

ЎЗБЕК романчилигининг асосчиси Абдулла Қодирий: «Мозийга қайтиб иш кўрмоқ хайрли дейдилар», деб ёзади.

Дарҳақиқат, шундай. Айниқса тарихдан, аждоқлар анъаналаридан узилиш бўлган кейинги бир неча ўн йилликлар улкан адибнинг нақадар ҳаққоний сўз айтганлигини исботлади.

Қадимги анъаналаримиз аждоқларимизнинг бизга қолдирган бебаҳо ва бетакрор меросларидир. Бу галги суҳбатимиз айнан шу мавзуга бағишланган. Мухбиримиз Абдулла Қодирий номли маданият олий билимгоҳи кафедра мудирини, филология фанлари докторини, профессор Малик Муродов билан учрашиб, суҳбатлашди.

жудга келади. Шарқ классик адабиёти намуналарида ҳам сув чиқариш мавзуи, «хизр суви» деган ибора кўп қўлланилган. Ва булар чуқурроқ ўрганилса, ҳаммаси халқ оғзаки ижодида, турли анъаналарга бориб уланади. Ҳатто таҳликали туш кўрганда уни оқар сувга айтиш, келин-куёвларга никоҳ кечаси ойна, Қуръон билан бирга бир коса сув киритилиш одатларини эсланг. Шу боисдан сувни исроф қилиш,

иккитагина кўчирма келтираман:

«Ўлиб кетган барча авлодларнинг традициялари худди бир даҳшатдай тирик кишиларнинг миясини ғовла-тиб туради».

(К. Маркс «Луи Бонапартнинг ўн саккизинчи брюмери» 2-бет).

«Миллионлар ва ўн миллионлар одатининг кучи энг даҳшатли кучдир».

(Ленин, Тўла асарлар тўплами, 41-том, 30-бет).

ҚАДРИЯТЛАРИМИЗНИ ҚАДРЛАЙЛИК!

унга таҳорат ушатиш, ҳатто тупуриш, ахлат ташлаш, ифлослантириш гуноҳ ҳисобланган. Бу ҳол халқ оғзаки ижодида кенг тасвирланиши, халқона, тарбиявий анъаналарда кенг ўрин тутиши жуда характерлидир. Келинг, шу ўринда сув билан боғлиқ мақолларни эсга олайлик.

**Сув бор ерда ҳаёт бор.
Қон қон билан эмас, сув
билан ювлади.
Сувни аяган сероб бўлади,
аямаган хароб бўлади.
Сув келди — нур келди.
Дарёга ҳазил қилсанг,
суви ғарқ этар.
Сув — зар, сувчи — заргар.**

Демак, ҳар қандай киши сувни зар деб билиб, унга заргарларча муносабатда бўлиши кераклиги таъкидланади. Афсуски, бизнинг тузумимизга келиб халқона удувларга путур етказилди. Сувга нописандлик, уни ифлослантириш, исроф қилиш ҳоллари кўпайди. Тошкентни олайлик. Авваллари ариғу анҳорларда тандирдан янги узилган ноиларни оқи-зоқ қилиб еганлар. Ҳозир «Салор», «Бўзсув», «Ўрда» анҳорларига ёки Чирчиқ дарёсига бориш... Сувга бўлган муносабатларга аксинча йўл тутилгани боис ҳам экологик муаммолар вужудга келди.

Яна бир гап. Қадим-қадимдан аждоқларимиз хушманзара, хушқаво, дилкушо жойларни, булоқ бошиларни асраб-авайлаб, муқаддаслаштирганлар. Бунинг боиси ана шундай манзилларни оёқости қилмаслик, покиза сақлаш, бир сўз билан айтганда экологини муҳофаза қилишни кўзда тутганлар.

— Бу йўқотишларда онгимизда сингдирилган таълимотлар «шарофати» ҳам муҳим роль ўйнаган...

— Баъзи таълимотлардан

Бундай «таълимотлар» сон мингта. Булар фақатгина халқларни маънавий ва руҳий мажруҳ қилиш, асоратда тутишга қаратилгандир. Бу таълимотга кўр-кўрона ёпишиб олган ўша давр раҳбарлари, кўп олимлари удуму муқаддас ҳисобланган халқ туйғуларини топтаб келдилар. «Меҳр-жон», «Наврўз», «Бозор-шаб», «Гули сўрх» каби умумхалқ анъаналарининг қатагон қилиниши, инсон ҳаётида бир марта бўлади-ган тўғрисида «қизил тус» берилиши, ичкиликбозликка айланиши, улар таркибидаги ўнлаб халқона тадбирларнинг сиқиб чиқарили-шини нима билан изоҳлаш мумкин? Ёхуд халқнинг жисмоний чинқириш ва спорт билан шуғулланишига оид хилма-хил ўйинлари: кўпкари, олтин қабоқ, қулоқ чўзма, йигитлар рақси, танга уриш каби унутилаёзди. Юқоридаги таълимотлар «шарофати» билан диний деб йўқ қилинган «Охир чоршанба» одатини олайлик. Ўрта Осиё халқлари, хусусан, тожик ва ўзбеклар орасида бўлган бу одат жуда қадимийдир. Тожигу ўзбеклар «Охирги чоршанба» деса, туркманлар «Қора чоршанба» деб атаганлар. Бу одат янги йил кириши, яъни Наврўз арафасида ўтказилган. Бунда эски йилни кузатиш, янги йилни кутиб олиш маросими шундай: кузатилаётган йилнинг сўнгги чоршанба куниси уч жойга олов ёқилиб, одамлар ундан ҳатлашган. Бунинг маъноси шуки, эски йилда тўпланиб қолган барча ёмонликлар, яъни касаллик, бахтсизлик, омадсизлик, ёмон ва қора кунлардан халос бўлишдир. Ловуллаб ёниб турган оловдан ҳамма сакраб ўтган.

Сакраш олдидан эса, турли

дуо—фотиҳалар ўқилиб, бир-бирларига соғлиқ, омонлик, бахту-омад, яхши кунлар, эл-юртга мўл-кўлчилик, тинчлик тилаганлар. Қишлоқларга кирверишда ҳам гулханлар ёқилиб, ташриф буюрувчилар ҳам шу маросимда қатнашганлар. Баъзи ҳолларда жонлик сўйиб, эл-юртга тарқатилган. Бу ҳақда тарихчи Наршахий «Бухоро тарихи» китобида қайд этган эди. Афсуски шу ва шунга ўхшаш қадимий анъаналарнинг моҳияти тушуниб етилмай қатагон қилинди.

— Домла, шу ўринда инсон учун энг азиз бўлган неъмат, зарурий эҳтиёж бўлган нон қадри билан боғлиқ удувларимиз тўғрисида ҳам гап юритайлик.

— Юқорида қадрият тушунчасининг қамрови кенг эканини қайд этгандик. Дарҳақиқат, қадрият ҳаёт, табиат, жамият соҳасининг ҳамма томонини қамраб олади.

Бизнинг даврда халқимизни азал-азалдан оч-юпун, камбағал, хору зор, муте бўлиб келган деган тушунча пайдо бўлди. Мен буни мағруру буюк, доною зукко, ишбилармон, меҳнатсевар халқимизга нисбатан тухмат деб биламан. Негакки, халқимиз доимо эртанги кунни гамини ўйлаб иш тутган. Қиш гамини ёзда еган. Сандиқ-сандиқ дону омборларда егуликнинг барча тури мав-

жасур, иродали бўлиб етишиши учун кўп удувлар яратилган. Масалан, икки дара оралиғига қиларқон тортилиб, ундан осилиб ўтиш, қоядан арқон ташлаб, унга чиқиш ва тушиш, томдан томга сакраш, совун суртилган ҳодага чиқиб, унинг устидаги туҳфани олиш, отда ва пиёда улоқ, «подшо—вазир», ер олиш, «деҳқон-деҳқон», товон тепар, кураш, арқон тортиш, қўлда куч синашиш, тўнка ёриш, тош кўтариш, қалла уриштириш, «зув-зув», ҳалфана, чиллак уриш, овуш-овуш (хоккейнинг бир тури), човгон, эшакулоқ ва ҳоказолар. Шунингдек, миллий рақс ўйин санъатидан: йигитлар ўйини, бешқарсақ, чўпон ўйини, бўри ўйини, таёқ ўйини, елка уриштириш, ноғора ўйинлари, лаган ўйини...

Буларнинг барчаси юқорида таъкидлаганимиздек, халқ ҳаётида кенг ўрин тутган бўлиб, ёшлар тарбиясида муҳим ҳисобланган. Биз санаб ўтган ва бошқа хил жисмоний чинқириш билан боғлиқ удувлар қаторида маънавиятга боғлиқ анъаналардан айримларини ҳам қайд қилиб ўтишни истар эдик. Масалан, адабиёт-санъат билан боғлиқ «Қиссахонлик», «Гўрўғлихонлик», «Тариххонлик», «Маддохлик», «Баҳру-байт», «Гал-гаштак», «Воизлик», «Мударрис тайинлаш», «Қаландархонлик», «Навойхонлик», «Бедилхонлик», «Машрабхонлик» ва бошқалар. Биргина китоб қадри билан боғлиқ бўлган удувларимизни эслайлик. Халқимизда илмга эҳтиёж кучли бўлиб келган. Шу боисдан ҳам китобни йиртмаслик, уни ифлос жойда қолдирмаслик, уй тўрига теришлик, бошга қўйиб ётиш, зиёларни ҳурматлаш, китоб кўриб башоратлар қилиш каби ибратли одатларимиз кўп бўлган. Китоб энг яхши совға ҳам ҳисобланган. Китобга бўлган ҳурмат боис ҳам минг йиллик дастхатлар бизгача етиб келганлар. Яна халқ мақолаларига мурожаат қилайлик:

Қатра-қатра йиғилиб дарё бўлур.

Оз-ўз ўрганиб доно бўлур. Кийим устингни, китоб ақлингни безайди.

Китобсиз уй—қуёш кун.

Китоб кўзгу — унда оламни кўрасан.

— **Малик ака, минг йиллик анъаналар, байрамларнинг шу кунларгача сақланиб қолганлиги ҳайратли ҳол. Бунинг боиси нимада?**

— Халқимиз қадимдан ўзининг бетакрор ва пурмаъно, олийжаноб ва ибратли удувларига эга бўлиб келган, дедик. Аждоқларимиз яратиб қолдирган бу буюк мерос тарих тўфонларини, турли қаршиликларини енгиб, бизгача етиб келаолганлигининг боиси уларнинг ҳар бири ҳаётий тажрибала асосида юзага келгани ва синовлардан ўтганлигидир. Иккинчидан, уларнинг заминида кўп удувлар инсоний фазилятлар мавжуд. Учунчидан, бу анъаналар нафақат бизнинг халқимиз, балки қўшни халқлар учун ҳам дастур бўлган. Бу эса моҳиятдан умумбашарийдир. Тўртинчидан, уларнинг рамзийлиги ўзига хос миллий хусусиятларга эгаллигидир. Биз бу анъаналарни сақлаш, тиклаш ва ҳаётга қайтаришда фидоийлик кўрсатмоғимиз керак. Зеро, мустақил жумҳуриятимизда ўзининг юксак гоёлар билан суғорилган ҳам шаклан, ҳам маъзунан миллий анъаналаримиз бўлмоғи шарт.

Суҳбатдош Дилмурод САЙДОВ.

УРМОНДА КУЗ.

БЕКОБОД ноҳиясидаги қатор саноат ва қишлоқ хўжалик корхоналарида табиати муҳофаза қилиш ишларига эътибор тобора кучайиб бормоқда. Айниқса, сувдан фойдаланишни яхшилаш, минерал ўғитлари ва зараркундаларга қарши курашда фойдаланиладиган турли захарли кимёвий моддаларни сақлаш ва ишлатишда ижобий силжиш кўзга ташланмоқда. Айрим корхоналар ва ташкилотларда ҳам бу соҳада муайян тадбирлар амалга ошириляпти.

Шунга қарамай ноҳияда атроф-муҳитни мусаллаҳ сақлаш, табиий ресурслардан фойдаланиш, оқавалар, чиқиндиларни ташқарига чиқармаслик соҳасидаги ишлар давр талаби даражасидан анча орқада қолмоқда. Оқибатда табиати муҳофаза қилиш қонунчилигининг бузилиш ҳоллари кўпайиб учирамоқда.

Масалан, белгиланган тартибга биноан барча жамоа ва шўро хўжаликлари сувдан фойдаланиш бўйича махсус рухсатномаларга эга бўлишлари керак. Лекин унга ҳамма хўжаликлар ҳам риоя қилишмаяпти. Бу, айниқса, сугориш мавсумида кенг содир бўлмоқда. Расмийлаштирилган махсус ҳужжатда эса сувдан қанча миқдорда фойдаланиш аниқ кўрсатилган бўлади. У ҳар бир хўжаликнинг амалдаги эҳтиёжи тўла ҳисобга оли-

ҚОНУНЧИЛИК БУЗИЛМОҚДА

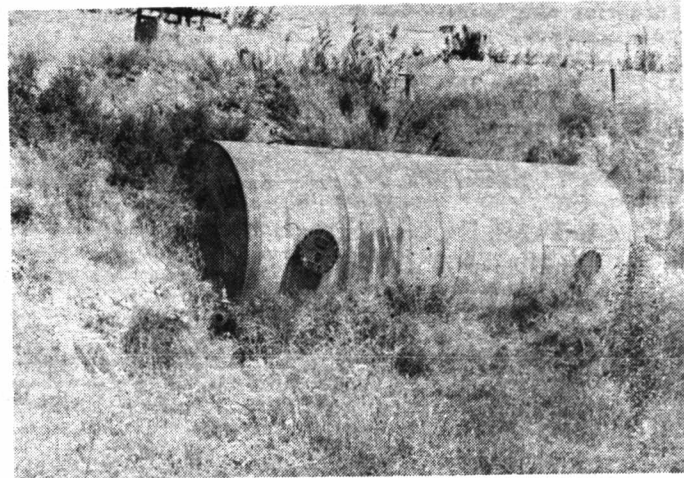
ниб тузилади. Шу бўлмаса масъулият чуқур ҳис қилинмайди.

Ноҳиядаги Бобур номли, «Коммунизм» ва Дзержинский номли жамоа хўжаликлари раҳбарлари сувдан фойдаланиш учун махсус рухсатномаларни расмийлаштиришни қўзғатганликлари ҳам шундан бўлса керак. Бу хўжаликларда табиатга зарар етказишнинг бошқа шакллари ҳам содир бўлмоқда. Уларда ахлатлар ташлаш учун махсус жой ажратилмаган. Шунинг учун ҳам майда-чуйда ахлатхоналар кўпайиб кетган, улар вақтида олиб кетилмайди. Оқибатда ириб-сасиб тева-рак-атроф ҳавосини булғатмоқда.

Далварзин нон заводида чиқиндилар чиқариш давом этмоқда. Ваҳоланки, бунинг учун корхонага рухсат берилмаган. Чунки нон заводи ҳар томонлама саранжом саришта, тоза бўлиши керак. Лекин чиқиндилар корхона ҳудудида тўп-тўп бўлиб ётипти. Октябрь қўрғонидаги асфальт-битум заводи ҳам табиати ифлослантирувчи манба бўлиб қолмоқда. Бу ерда ёнилғи-мой-

раҳбарлари мутасадди органлар томонидан қилинган оғоҳлантиришларни инobatта олишмаяпти. Шу сабабли завод бошлиғи Г. Н. Тожиқулловга шахсий ҳамёнидан тўлаш шарти билан эллик сўм жарима солинди.

Ноҳияда табиат муҳофазасига эътиборсизлик билан ёндошилаётганлигидан далolat берувчи бошқа мисолларни ҳам келтириш мумкин. Буларнинг ҳаммаси ноҳияда атроф-муҳит мусаллаҳлиги учун ҳамжиҳатлик билан кураш олиб бориш зарурлигини кўрсатади.

Филиал чиқиндилари атроф-теваракни булғатиб ётипти.

ГАЧА СУДРАЛАСИЗ?

ни муҳофаза қилиш а ҳам яқин бўлди. Р-муҳит мусаллаҳлигини рингига эришиш, умумлаш йўлида ҳормайди. Ноҳия табиати му- влат лозирни Р. САРИ- ан қилган суҳбати ҳам

моқдалар. Ҳозирда ўнга яқин корхонада атмосфера ҳавосини ифлослантирувчи манбалар аниқланиб, зарарли моддаларни чиқариш миқдори нормативлари ишлаб чиқилди.

Ноҳия йўл қурилиши участкасининг асфальт ишлаб чиқариш цехи ўз фаолияти даврида атмосфера ҳавосининг ифлосланиши олдини ололмагани учун тўхтатиб қўйилди. Қатор давлат хўжаликларида сув ресурсларидан фойдаланиш бўйича ҳисоб-китоб ишлари қилиниб, уни ишлатиш бўйича рухсатнома олиш учун тегишли ҳужжатлар расмийлаштирилди.

Ўғитларни сақлаш, норма бўйича ишлатиш бўйича давлат хўжаликлари доимий назорат остига олинган. «Коммуна», «Гулбоғ», «Навбаҳор» давлат хўжаликларида ўғитларни сақлаш учун махсус омборхоналар қурилди. «Бўстон» давлат хўжалигида шундай омборхона қурилиши ниҳоясига етказилмоқда. Бу ишлар ҳам қўмитамиз тавсияси билан амалга ошириляпти.

Ноҳияда табиат неъматларидан фойдаланиб, унинг муҳофазасига панжа орасидан қаровчи лоқайд раҳбарлар ҳам йўқ эмас. Бу ачинарли бир ҳолдир. Уларнинг табиатга нисбатан бефарқлигига ҳайрон қолсан,

киши. Паркент аҳолиси анча зич жойлашган шаҳарлардан бири. Аҳолини иш билан таъминлаш мақсадида Тошкент тўқимачилик комбинатининг Паркент филиали очилиб, ишга туширилганда шаҳар аҳоли ниҳоятда мамнун бўлди. Бироқ бу хурсандчилик узоққа бормади. Филиал атрофида жойлашган аҳоли унинг оқавалари билан азият чекмоқда. Бундан ифлосланган сув канализацияга оқизилмай, тўғридан тўғри Шўропсойга ташланяпти. Оқибатда атроф-муҳитни ифлослантирмоқда. Унинг қўланса ҳиди, айниқса, иссиқ пайтларда атрофга таралмоқда.

Бунга хотима бериш мақсадида қўмитамизнинг филиал раҳбарлигига мавжуд канализация насосларини тузатиш, оқаваларини марказий канализацияга йўналтириш ҳақида қилган оғоҳлантириш кўрсатмалари инobatта олинмади. Лоқайдлик давом этаверди, ваъда ваъдалигича қолаверди. Шундан сўнг кескинроқ чора кўришга мажбур бўлинди. Филиал директори А. Умаровга моддий жарима солинди. Шунда ҳам ҳеч қандай ўзгариш бўлмади. Қўмитамиз вилояти табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси қошидаги марказий аналитик лаборатория хо-

димлари билан биргаликда филиалнинг ўз оқавалари билан табиатимизга етказиётган зарари ҳисобланиб, унинг товонини тўлаш ҳақидаги ҳужжат филиал маъмуриятига тақдим этилди.

Юқоридагилардан тўғри хулоса чиқара олмаган, «бизнинг оқаваларимиз табиатга ҳеч қандай зарар етказмайди» деб ўжарлик қилаётган раҳбарларга нисбатан охириги чора қўлланди. Яъни бир ой муддат ичида филиал оқаваларини марказий канализация қувурларига оқизишни йўлга қўйиш, акс ҳолда филиал иш фаолияти тўхтатиб қўйилиши ҳақидаги қўмита қарори Тошкент тўқимачилик комбинати дирекциясига юборилди. Комбинат раҳбарлиги бу ишга бир ярим ой муддат беришимизни илтимос қилди. Биз рози бўлдик. Лекин бу муддатда канализация ремонтни ниҳоясига етмагани ва яна бир ой муддат берилиши ҳақида филиал директори илтимосмаси ҳам қўмита томонидан инobatта олинди. Бу муддат ҳам тугаб бўлди.

Аҳвол эса ҳамон эскича. Филиал оқаваси атроф-муҳитни ифлослантириб, унинг атрофида истиқомат қилувчиларнинг норозилигига сабаб бўлмоқда. Агар ўзгариш бўлмаса қўмитамиз охириги чорани кўришга мажбур бўлади.

М. МАҲМУДОВ.

Аммо шу билан қанда, бу ерда қазиб ган каолин, оҳак ва бошқа қимматм ашёлар тупроқ ва р орасида ташлаб оқмоқда. Ваҳоланки г ҳаммасини алоҳида омборхоналар б, бинокорлик мате и вазириликнинг кор и билан шартнома иб, реализация қи мкин эди. Лекин, кўмир ҳавзаси раҳ нинг бу ишга хўжа а муносабати ту бу иш ҳануз амалга келаяпти. Бундан таш гу ернинг табиий таридан фойдалан кейин ерларни ре ация қилиб, уни ер га яроқли ҳолда қай керак эди. Минг аф йу ишлар ҳам бажа келаяпти. Оқибат на табиатга, атроф-му атта зарар келтирил егия кўрилган маса озасидан тегишли қа қабул қилди.

М. МУҲДИНОВ.

• ҲАР ТЎҒРИДА •

ОҚАВАЛАРНИ ТОЗАЛАЙДИ

АҚШнинг Виржиния штатидаги Рестон шаҳрида жойлашган Геология бошқармаси микробиолог Дерек Лавли уран шахталари атрофида тўпланадиган захарли оқаваларни урандан тозалаш имконини берадиган микроорганизмларни ажратишга мўхсар бўлди. Улар сувада ёрийдиган уран тузини эримайди-

ган қилиб, ундан ўзларининг ривожланишлари учун қувват олади.

Уран билан ифлос бўлган сув бактериялар тўлдирилган «биореактор» орқали ўтказилади. Микроблар эриган уранни заррачаларга айлантиради ва бу заррачалар «биореактор» тубига чўкиб қолади. Уларни йиғиш ва йўқотиш эса қийин эмас.

Афсуски, бу микробларни сувдан темирни ажратиш учун ишлатиб бўлмайди, чунки у аксинча таъсир қилади. Темирнинг эримайдиган заррачаларини эрийдиган қилади.

Табиатда уранит минерали конлари учрайди. Балки улар уранни ютадиган микроблар колониялари бўлиши мумкин. Чунки бу микроблар таркибида эриган уран бўлган даражalar ва ариқларда яшаган.

КОКА-КОЛА МУЗЕЙИ

Американинг Атланта шаҳрида Кока-кола музейи очилди. Эндиликда бутун дунёда машҳур бўлиб кетган бу ичимлик биринчи бор шу ерда

тайёрланган эди. Уни шу шаҳарда яшовчи доршшонос Жон Пембертон бундан юз йил илгари яратган эди.

Кока-коланинг таркиби орадан шунча вақт ўтишига қарамай ҳамон фирманинг сирини бўлиб қолмоқда. Аср бошида унга қўшиладиган кокаи наркотик деб топилганидан кейин бу ичимликни тайёрлаш-

да кока барглари суви ишлатилмайдиган бўлди.

Уч қаватли бинода турли вақтларда бу салқин ичимлик қўйилган шишалар ва банкалар, фирманинг реклама плакатлари қўйилган, бу ерда кока-кола ҳақидаги қўшиқларни ҳам тинглашингиз мумкин. Музейнинг барпо этилиши фирмага 15 миллион долларга тушди.

Ушбу саҳифа материалларини вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси фан-техника тараққиоти ва тарғибот бўлими ходимлари ҳамда «Тошкент ҳақиқати» муҳбирлари тайёрлашган.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ЧУМОЛИЛАР ҲУЖУМИ

● ТРОПИК Африка ўрмонларида яшовчи дайди аннома чумолиси барча жониворларга таҳдид солиши билан машҳурдир. Улар доим кўчиб юради, бир жойда яшмайди, уя ҳам қурмайди, қачон бўлмасин дарбадарликда бўлади. Айниқса, тунда ва ёмғир ёққанда фаол бўлади. У қуруқ ердан қоқди, бу — унинг учун ҳалокатлидир. Аннома чумолиси ҳақида узоқ йиллар давомида Африканинг буйи ва эни бўйлаб айланиб чиққан инглиз табиатшуноси Лесла Браун шундай ҳикоя қилади.

— Одатда чумолилар икки-уч сантиметр атрофида узун колонна бўлиб айрилиб юради. Унинг ўртасида майда-ишчи чумолилар югуриб юради, айримлари куртларини кўтариб олган бўлади, уларнинг ёнларида жағи даҳшатли икки ярим сантиметрли «бўйчан» жангчи чумолилар қўриқлаб боради. Агар йўлда тўсиқ пайдо бўлса, чумолилар дарҳол ёпирилиб, унга ташланади ва саранжом қилади. Улар шундай қатор бўлиб, бир жойдан иккинчи жойга кўчиб юрадилар, ов қилинаётган пайтда эса ёйрилиб кетадилар. Қоча олмайди, уча олмайди, судралиб кета олмайди, ҳар қандай жонивор уларнинг қурбони бўлади. Агар ўлжа олиб кетиш учун катталик қилса, уни шу ерда пақос туширадилар.

Ҳатто, инсонлар ҳужум қилаётган чумолиларга дуч келишганда уй-жойларини ташлаб қочишади. Фақат иссиқ кул ва кучли таъсир қиладиган инсектицид уларни орқага қайтишга мажбур қилади...

Яқинда, деб ёзади Мисрда нашр қилинадиган «Ал-Аҳром» рўзномаси, аннома Нигериянинг Жалинг шаҳри қинидаги ўрмон қишлоғига ҳужум қилган. Улар икки кечада уйлардаги барча сичқонларни «б» қўйишган, товуқ ва ўрдақларга қирон келтирган. Қишлоқ аҳолиси эса қочиб, жонини сақлаб қолган.

ФИЛ ТИШИ БИЛДИРАДИ

● КЕЙПТАУН дорилфунуни олимлари фил тиши кўп нарса ҳақида ҳикоя қилиши мумкин, деб ҳисоблайдилар. Улар томонидан ўтказилган тадқиқотлар шуни кўрсатдики, фил суягини кимёвий таҳлил қилиш йўли билан фил тамадди қилган ўсимликлар турларини аниқ билиб олиш имконини беради, радиоактив таҳлил билан эса жонивор яшаган жойнинг геологик хусусиятларини билиш мумкин.

Бу усул асосида Африканинг йигирматадан ортиқ қўриқхонасидаги саванналарда яшовчи бу баҳайбат филларнинг тишлари таққослаб, ишлаб чиқилди. Олимлар, эндиликда, фил суягининг келиб чиқишини ҳеч хатосиз билиш, ҳатто, фил яшаган вақтида қайси қўриқxonани хуш кўрганлигини аниқлаш имконига эга бўлдилар, деб ҳисобламодалар.

Тадқиқотларнинг амалий аҳамияти шундаки, фил браконьерларнинг ўлжаси бўлмаганлигини деган саволга жавоб беришга ёрдамлашеди ва фил тиши суяги контрабандага қарши кураш самарасини оширишга олиб келади.

«ТАБИАТНИНГ ЎЗИ ТАБИБ» РУКНИ МУХЛИСЛАРИГА

ҲАР нарсанинг ниҳояси ва меъёри бор, дейдилар. Мана, салкам бир йил-дирки, «Табиатнинг ўзи табиб» рукни рўзномамизнинг шанба сонларида деярли узлуксиз давом эттирилди. Бизнинг олдимишга қўйган асосий мақсадимиз — рўзнома ўқувчиларига, муштарийларга, шу соҳа мухлисларига наботот илмига оид баъзи бир ибтидоий тушунчалар, бошланғич маълумотлар бериш эди, холос. Эндиликда биз бу мурдаомизни бир қадар тўлиқ адо этдик, деб ўйлаймиз. Шу рукни остида эллиқдан зиёд ўсимликлар, мева ва сабзавот турлари ҳақида мақолалар беришга улгурдик.

Наботот илми соҳасида ўз билимларини чуқурлаштиришни истовчилар бўлса, кейинги пайтда чоп этилган рисоаларга ёхуд аллома табибларимизнинг қадимий асарларига мурожаат этишларини маслаҳат берамиз. Абу Али ибн Сино, Абу Райҳон Беруний, Мансур Фақиҳ Илос, Ҳаким ал-Кирмоний, Мулла Муҳаммад Юсуф Қаҳқол, Нажмиддин Хўжа Ҳожи, Муҳаммад Илоқий, ибн Масавайҳ сингари унлаб олимларнинг фаолиятларида табиат неъматлари бўлмиш маданий ва ёввойи тарзда ўсадиган ўсимликларнинг шифобахшлик хусусиятларига жуда катта ўрин берилган. «Ал-қонуни

фит-тиб», «Сайдана», «Китоб-ат-танвир фи-л-истилоҳот-ит-тиббия», «Рисола дар ташриҳи бадани инсон», «Ал-асбоб ва-л-аломат», «Рисолаи дар чўби Чиний», «Ҳавосул ашә», «Тиббий ўғитлар» каби асарларни мутлаа қилган кишилар наботот соҳасидаги ўз билимларини камолатга етказишлари мумкин.

«Табиатнинг ўзи табиб» рукни рўзномаларнинг диққат-эътиборини тортганлиги бизларни мамнун этди, албатта. Таҳририятга келиб турган жуда кўп мақбулар, қўнғироқлар мавзунини ҳар томонлама кенг ёритишимизда бизга ёрдам берди. Ўз навбатида биз мазкур мақбуларнинг муаллифларига ўзимизнинг астойдил миннатдорчилигимизни изҳор этамиз.

Азиз муштарийлар! «Табиатнинг ўзи табиб» рукни остида мақолалар берилишининг тўхтатилиши алоқаларимиз батамом узилди, деган маънони аналтмайди. Асло. Сизларни қизиқтирган бошқа мавзулар хусусида таҳририятимизга мақбулар йўллайсиз ва ўзларингизнинг қимматли фикр-мулоҳазаларингиз билан рўзномамизни ўқимишли ва қизиқарли қилиш борасида муносиб ҳисса қўшасизлар, деган умиддамиз.

Руки эмақдоши: Р. УМАРОВ.

Ўрта Чирчиқ марказий туғуруқхонасида бир неча йиллардан бери ишлаб келаятган ҳамшира Фотима Болтахонова жажжилар устида доим парвона. Ўз хизматини қақдон ва сийқидилдан бажараятган бу нажоткорни оналар самжий хурмат қиладилар. СУРАТДА: Фотима Болтахонова чақалоқлар хонасида. Суратқаш У. ҲАМИДОВ.

ИЛҲОМ ЭРКАЕВ ОТА-ОНАСИГА САЛОМ ЙЎЛЛАМОҚДА

Илҳом Эркаев тирик! Бугун биз бу ҳақда унинг отонасига хабар қила оламиз.

Журналистнинг деярли бир кечаю-кундуз давом этган изланиши мужоҳидлар қўлида асирликда сақланаётган аскар тақдирини билиб олишга ёрдам берди.

Тошкент—Москва — Абу-даби алоқаси тез ишлади. Воқеа бундай бўлди.

«Известия» рўзномаси 12 ноябрь кун босиб чиқарган афғон қуролли муҳолифлари делегациясининг Москвада бўлиши тўғрисидаги хабарда бир нарса бизнинг эътиборимизни ўзига тортди. Мужоҳидлар Москвага келиш олдидан хайрли бир иш қилишди. Улар Москвага келаётган ўзбекистонлик аскар И. Эркаевни ўзлари билан биргаликда Саудия Арабистонига олиб келишди. Улар Москвага ўша мамлакат орқали келишлари керак эди.

«Биз ундан Ватанингга

қайтишни хоҳлайсанми, деб сўрадик. У иккиланди. Эркаев ўз отонаси билан гаплашиб бир қарорга келиши учун унинг отонасини Саудия Арабистонига олиб боришга тайёрмиз»,— деди делегация аъзоларидан бири профессор Бурхониддин Раббоний «Известия» мухбирига.

Афғон уруши вақтида асирга тушиб қолган аскарларимиз тақдирини ҳозир ҳаммаи ташвишга солмоқда. Эркаевнинг тақдирини Ўзбекистон Ахборот Агентлиги ходимларини ҳам ҳаяжонга солди. Бизнинг илтимосимизга биноан ТАСС Вирлашган Араб амирликлари пойтахти Абу-дабида ишлаётган ўз мухбири Виктор Лебедев билан алоқа ўрнатди. Мана ҳозиргина, теле-тайп орқали ТАСС мухбирининг жавоби олинди.

Совет Армиясининг оддий аскари Илҳом Эркаев 1984 йилдан буён афғон мужо-

ҳидлари қўлида асирликдадир. У Виктор Лебедевга агар чет элга қайтиб кетишга тўсқинлик қилишмаса, Ватанига бориш учун совет паспортини олмақчи эканлигини айтди.

Ҳозир Саудия Арабистонидидаги Жидда шаҳрида турган Илҳом Эркаев билан афғон тилмочи — «Жамияти исломия Афғонистон» гуруҳининг вакили орқали телефонда гаплашилди. Суҳбатдан маълум бўлишча, Қорақалпоғистондаги Эликқалъа қишлоғида туғилган 25 яшар Эркаев Совет Иттифоқида юз берган ўзгаришлардан тўла хабардор эмас. Унинг маънавий ҳолати ҳақида фикр юритиш қийин. Ҳарбий асирнинг гапларидан у ўзига қатъий ишонмаётганини пайқаса бўлади. Илҳом отонаси билан учрашиш истагини айтди. Бунинг учун отонаси Саудия Арабистонига бориши керак, шу билан бирга

у Ватани билан Исломобод орқали алоқа боғлашни афзал кўришини айтиб, ўша ердан отонасига қўнғироқ қилишга ваъда берди.

Илҳом Эркаев ўзининг соғ-саломат эканлигини отонасига айтиб қўйишни илтимос қилди, улардан «ҳавотир олмасликни» сўради ва ишларига муваффақият тилади.

СССРнинг Жиддадаги бош қонсули Лутфулло Исмоил Хўжаев ТАСС мухбирига совет консулининг муассалари асирликдаги аскарга ҳар қандай кўмак беришга тайёр эканлигини айтди. Аскар, ўзининг бундан буёнги тақдирини ўзи ҳал қилиши лозим. Совет ҳокимияти у танлаб олган йўлга таъсир ўтказмайди. Ҳозир Саудия Арабистонидида турган оддий аскар Эркаев афғон муҳолифлари қўлида тутқунликдадир.

(ЎзТАГ—ТАСС).

Ўз ишининг усталарига барча ҳавас қилади. Оҳангарондаги 2-мактаб жисмоний тарбия ўқитувчиси Анвар Жамолхонов ана шундай кишилар қаторига киради. Аввалда «Ғаллакор»

футбол командасининг машҳур ўйинчиси, кейинчалик моҳир ўқитувчи бўлиб етишди. Мактабнинг юқори синф ўқувчилари шаҳар биринчилигида

голиб чиқишганда мураббийнинг хизматлари катта. Суратларда: А. Жамолхонов шоғирдлари билан; машғулот пайти. Р. АЛЬБЕКОВ суратлари.

Тошкент вилоят Адлия бошқармаси жамоаси бошқарманинг етакчи маслаҳатчиси Р. Раззоқовага онаси
Кумуш
РАЗЗОҚОВАНИНГ
вафоти муносабати билан
чуқур таъзия изҳор қилади.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ.

Тошкент ҳақиқати
(«Ташкентская правда»)
Орган Ташкентского обкома
Коммунистической партии
Узбекистана и областного
Совета народных депутатов
Издается на
узбекском языке
МАНЗИЛГОҲИМИЗ:
700000, ГСП, Тошкент,
Ленинград кўчаси, 32
ТЕЛЕФОНЛАР: 33-40-48,
32-53-54 хатлар ва оммавий
ишлар бўлими.